

टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे

संस्कृत विशारद (बी.ए.) – बहिःस्थ

परीक्षा : डिसेंबर – २०२३

सत्र २ रे

विषय: व्याकरण –२ (22E421)

दिनांक : ०५/१२/२०२३

गुण : १००

वेळ : स. १०.०० ते १.००

सूचना : सर्व प्रश्न अनिवार्य

प्र.१. अ) अनुच्छेदस्य अनुवादं माध्यमभाषया कुरुत। (०५)

अस्ति मगधदेशे चम्पकवती नामारण्यानी। तस्यां चिरान्महता स्नेहेन मृगकाकौ निवसतः। स च मृगः स्वेच्छया भ्राम्यन् पुष्टाङ्गः केनचित् सृगालेनावलोकितः। तं दृष्ट्वा सृगालोऽचिन्तयत्, आः कथमेतन्मांसं सुललितं भक्षयामि। भवतु विश्वासं तावदुत्पादयामि। इत्यालोच्य उपसृत्याब्रवीत्, मित्र कुशलं ते?

आ) श्लोकस्य सान्वयम् अनुवादं माध्यमभाषया कुरुत। (०५)

उपकर्त्रारिणा सन्धिर्न मित्रेणापकारिणा। उपकारापकारौ हि लक्ष्यं लक्षणमेतयोः॥

इ) पञ्चानां वाक्यानामनुवादं संस्कृतेन कुरुत। (७ लः ५) (१०)

१. इकडे सुन्दर फुले मला दिसत आहेत.
२. घराजवळ एक वाहन उभे आहे.
३. भगवान श्रीकृष्णाने अर्जुनाला भगवद्गीता सांगितली.
४. अर्णव शिकण्यासाठी अत्यंत उत्सुक होता.
५. जो विचारतो त्याची बुद्धी विस्तारते.
६. उद्या तू मुंबईला जाणार आहेस का?
७. दोन माकडे झाडावर चढून पिकलेली केळी खात होती.

प्र.२. अ) पञ्च रूपाणि लिखत। (०५)

१. सप्तमी-एकवचनम्-किम्-नपुंसकलिङ्गम्
२. लट् लकारः प्रथमपुरुषः बहुवचनम्-ज्ञा (प.प.)
३. शानच्-प्रत्ययान्तं स्त्रीलिङ्गं प्रथमा एकवचनम् - वृत्
४. लोट् लकारः मध्यमपुरुषः एकवचनम्-पूज् (आ.प.)
५. हेत्वर्थकम् अव्ययम्-उप+विश्
६. द्वितीया-बहुवचनम्-वाक्
७. पञ्चमी द्विवचनम्-शिशु

आ) पञ्च रूपाणां परिचयं लिखत। (०५)

१. गिरा	२. भगवत्सु	३. तेषाम्	४. चकार
५. दिक्षु	६. द्वौ	७. धेन्वा	

इ) दश वाक्यानां परिवर्तनं सूचनानुसारं कुरुत। (१०)

१. अहं सर्वदा सत्यं भाषे। (अधोरेखितपदस्य समानार्थकं लिखत।)

२. यत्र धूमः वह्निः। (रिक्तस्थाने योग्यम् अव्ययं लिखत।)
३. रावणः जटायुं जघान। (लङ्लकारे लिखत।)
४. भवान् दानं करोतु। (त्वम् इति कर्तृपदं योजयत।)
५. चतुरः बालः श्लोकान् उच्चैः पठति। (द्विवचने लिखत।)
६. राज्ञा सर्वदा राजधर्मः रक्ष्यते। (वाच्यं किम्?)
७. भक्तः गन्तुम् इच्छति। (योग्यं पर्यायं चिनुत - मन्दिरे, मन्दिरस्य, मन्दिरम्)
८. आकाशे कृष्णाः मेघाः गर्जेयुः। (एकवचने लिखत।)
९. विद्यालयस्य बहिः बहवः आपणाः विद्यन्ते। (अशुद्धिसंशोधनं कृत्वा पुनर्लिखत।)
१०. चोरः चौर्यकर्मणः न विरमति। (वाक्यस्यानुवादं लिखत।)
११. वानरः वृक्षे उपविश्य फलानि खादति। (पूर्वकालवाचकं निष्कासयत।)
१२. छात्राः अवधानेन पठन्तु अर्थमवगच्छन्तु च। (पूर्वकालवाचकं योजयत।)

प्र.३. अ) त्रयाणां सन्धिविग्रहम् अथवा सन्धिं कुरुत। (०३)

१. दिक्+ईशः २. वृक्षच्छाया ३. पुना रमते ४. दर्शितम्+पुस्तकम् ५. अन्तश्चक्रम्

आ) उपपद विभक्तिं योजयित्वा त्रीणि वाक्यानि लिखत। (०३)

१. नमः २. साकम् ३. निषेधार्थे अलम् ४. गम् ५. कृते

इ) चतुर्षु वाक्येषु वाच्यं परिवर्तयत। (०४)

१. आन्दोलकैः घोषणाः सर्वत्र घोषिताः।
२. गीता सुन्दाराणि पक्वान्नानि आस्वादयति।
३. महिलया जलं घटेषु पूरितम्।
४. पृथुभूपेन प्रजायाः चिन्ता उहयते।
५. न कश्चित् विजानाति।
६. जनकं प्रति पत्रं लिखतु पुत्री।

ई) संज्ञाः सोदाहरणं स्पष्टीकुरुत। (६ तः ४) (१०)

१. सम्प्रदानम् २. अनुनासिकः ३. सवर्णम्
४. नदी ५. प्रगृह्यम्

प्र.४. चतुर्णां सूत्राणां स्पष्टीकरणं सोदाहरणं कुरुत। (२०)

१. अर्थवदधातुरप्रत्ययः प्रातिपदिकम्। २. येनाङ्गविकारः। ३. पराजेरसोढः।
४. आदेशप्रत्यययोः। ५. स्वतन्त्रः कर्ता। ६. झलां जशोऽन्ते।

प्र.५. अ) टिप्पणीद्वयं लिखत। (१०)

१. आत्मनेपदसूत्राणि २. पञ्चमी विभक्तिः ३. अधिकरणम्

आ) एकस्य प्रश्नस्योत्तरं सविस्तरं लिखत। (१०)

१. तृतीयाविभक्तिम् अनुसृत्य सूत्राणि सोदाहरणं स्पष्टयत।
२. परस्मैपदसूत्राणि सोदाहरणं विवेचयत।
